

політики? Нічого і ще раз нічого. Жвава участь духовенства в останніх виборах майже не збільшила числа його представників у Думі, а тільки принизила його престиж у людності. Всі законопроекти, що мали б поліпшити становище низчого сільського духовенства, лежать нерухомо в синодських канцеляріях. А тепер виясняється, що синод і не думає серйозно про ці проекти, бо, з одного боку, „сільському священникові не личить стояти освітою—вище від своєї пастви“, а з другого—„духовенство досить забезпечене“. Виходить, що надіти вищого духовної ієрархії сільському духовенству більше нічого не треба ні в справі освіти, ні в справі матеріальній.

Наскільки такий висновок відповідає дійсності—це добре знає сільське духовенство. Брак освіти воно відчуває на собі, коли сільському батюшці доводиться десь прилюдно зустрічатись з освіченими людьми. Це, розуміється, далеко не причиняється до побільшення престижу духовенства. Що ж до того, що „духовенство досить забезпечене“, то це можна сказати тільки про вище духовенство, а саме про низку, сільське. Вже одна необхідність торгуватись і брати гроші за треби чога варт!

Звідси ясно, що між вищою церковною бюрократією й низчим духовенством лежить глибока прирва. Князі церкви вимагають од батюшок повної слухняності, повертають їх у прислужників своєї політики, але як тільки доходить до якої-небудь пільги для цих прислужників—тут виступають на сцену євангельські заповіді про „немудрствованіє“ й „нестяжаніє“. Кінець-кінцем думське духовенство, а за ним і сільське духовенство в цілому Росії, зостається й без синиці в руці, й без надії на журавля в небі. Очевидно, що така політика може вважатись найгіршою й найменш розумною, бо оборона власних інтересів, поскільки це не шкодить чужим—не тільки не єгоїзм, а елементарний обов'язок кожної громадської організації.

За які ж блага думське духовенство йде проти своїх власних інтересів, роблячи праву політику? Над цим питанням не завадило б подумати думським батюшкам, особливо тепер, після виразних сентенцій митрополита Володимара.

3 великої приязні.

I.

Прочитав допіру оце статтю проф. А. Погодина — „Украинское движение въ Россіи“ („Биржевыя Вѣдомости“ за 14 и 15 іюня). Не вперше шановний професор виступає з своїми думками про українське питання (виступав він і супротивником (як що не помиляюсь—у „Московскомъ еженедѣльникѣ“ кн. Трубецького) і приятелем нашого національного розвитку. І кожного разу ті виступи звертали на себе увагу в українській пресі,—треба думати, що й цим разом така доля судилася і новій його статті. Отже хочу зробити й од себе кілька уваг до неї.

Стаття має епіграф—*sine ira et studio*. Так звичайно пишуть, коли хто хоче вказати свою об'єктивність, безсторонність. Проф. Погодин не тільки *хоче* вказати повну безсторонність, а й справді таки *намагається* бути безсторонним і про це сам не раз заявляє в своїй статті. „Остається тільки йти прямо,—каже він, зазначивши, що його погляди однаково не задовольняють і українців, і ворогів українства,—висказывая то, что мнит-ся самымъ справедливымъ и объективнымъ“; „долгъ честнаго публициста велить писать о томъ, что есть, не избѣгая говорить въ глаза правду и друзьямъ, а я все-таки,—подкреслює автор,—считаю себя идеальнымъ другомъ тѣхъ дѣятелей, которые стремятся пробудить въ темной малорусской массѣ уваженіе къ своему родному языку и сознание своего національнаго „я“ („Б. В.“ 14 іюня). Отже намагання приязного до нас автора цілком ясні. Інше питання, чи пощастило йому з ними, чи додержав він тієї об'єктивності, що вимагається словами „*sine ira et studio*“?

І перчитавши статтю нашого приятеля, повинен теж правду в вічі сказати:—ні.. Коли „*ira*“ справді таки мабуть далеко стоїть од проф. Погодина, то „*studium*“, може й невеличке і для його самого непомітне—само кидається в вічі, і його як-раз є стільки, щоб одігнати й об'єктивність та безсторонність як само далеко, як і гнів. І не даремно вже на початку статті здибаємо докір українцям, що нібито „*мыслятъ только*“ при виді всякаго сумніваючагося въ плодотворности и цѣлесообразности ихъ усилій“. Не даремно згадує проф. Погодин і про „свои личные бѣды“ з українцями. Не даремно й запевняє так українопрова свою об'єктивність та безсторонність... Ні, *studium* таки є у проф. Погодина,—делікатне, коректне, саме в міру, щоб говорити про безсторонність, в міру й на те, щоб нахилити на вазі симпатій приязного автора шальку в один бік. У який саме—зараз побачимо.

...„И вотъ при этихъ условіяхъ современной все нивелирующей культуры, при современномъ милитаризмѣ и капиталистическомъ строѣ мы видимъ *судорожныя стремленія* малорусской интеллигенціи создать новую національную украинскую культуру. Мыслимо ли это теперь, вообще, и мыслимо ли въ условіяхъ существованія малорусскаго народа? На этотъ вопросъ я постараюсь дать отвѣтъ по силѣ своего разумѣнія, воздерживаясь отъ всякой субъективной окраски“—ще раз обі-

яс нам проф. Погодин. Відповідь він дає, але із самої вже постановки питання витикається зрадливое „*studium*“ в формі отих „судорожныхъ стремленій“, до яких автор зводить величню—я кажу це не вагаючись і не за самого себе—індивіду українців за свою національну боротьбу українців. Те саме „*studium*“ женеться за автором на протязі всієї статті й доводить іноді до цікавих *qui pro quo*. Проф. Погодин, напр., не сподівається „об'єктивнаго изслѣдованія“ про українство од українців, бо, бачте, „на ихъ палатрѣ, когда они описываютъ успѣхи этого движенія“. Добре,—але сам же проф. Погодин своє „об'єктивное изслѣдованіє“ починає „съ большого пессимизма кievской „Рады“ з приводу деяких дефектів українського громадянства: як же поділяється в цьому разі „наслідки й розовія краски“? Українські публіцисти виявляють, каже проф. Погодин, „крайнюю нетерпимость ко всѣмъ, кто смѣетъ думать иначе, чѣмъ они“, і найбільш це виявилось на особі д-я Струве, „когда онъ въ *живой и корректной формѣ* выступилъ противъ того, въ которомъ-українського движенія, на которомъ онъ увидѣлъ опасность *политическаго сепаратизма*“.

Знов же добре,—але ж забув цим разом шановний професор, що опріч некоректності форми є ще й некоректність змісту—і саме останню побачили в закликах д-я Струве проти „политическаго сепаратизма“ українські публіцисти. Іншим разом про некоректність думки пам'ятає добре й проф. Погодин і сам не дуже церемониться з людьми, що слідом за д-ем Струве „готовы обвинить“ тих государственныхъ преступленію“ в їх навіть спочуває українству. З'особна доставляється од його книзі д. Щоголева, —тієї самій книзі, що таку теплу рекомендацію видала д-ві Струве й сама знайшла гостинне привітання у власній д-я Струве хаті—в „Русской Мысли“. Отже до чого ж тут українська некоректність?... Нетерпимість українських публіцистів проф. Погодин поясняє згорда „въвроятно ихъ нѣкоторой культурной незрѣлостью“. І ще раз добре,—але ж таку, як ще не більшу, „культурную незрѣлость“ виявляє й російська публіцистика, що в особах найкращих своїх заступників теж ніколи не визначалась черничим смиренієм та й тепер у полеміці за словом у кишеню не лізе,—то чому ж самі українці за це мають покутувати?... Проф. Погодин у лояльності галицьких українців до Австрії додає ознаки політичної несвідомости, „если не предположить съ ихъ стороны политическаго „блеффа“. Ще і ще раз добре,—але чому ж не прикладає він того самого й до чеського народу, який дихає й живе такою лояльністю до Австрії, що „несомнѣнно возсталъ бы, если бы его отдѣлили отъ Австрій въ самостоятельное государство“...

Я міг би чимало ще навибірати з статті проф. Погодина прикладів того *studium*, що невідступно, наче тінь, простує за нашим автором і застуге йому світ перед очима. Проте думаю, що й тих досить і що можна вже обернутись до наслідків того „об'єктивнаго“ настрою, з яким проф. Погодин заходився „говорить въ глаза правду и друзьямъ“.

Сергій Єфремов.

Державна Дума.

(Засідання 18 іюня).

За председателя кн. Волконський.

Без суперечок приймають 26 законопроектів, в тім числі про побільшення жалування городським лікарям, і формулу комісії по городським справам, яка виволоває побажання, щоб уряд як найскоріше вніс законопроект про реформування лікарсько-санітарної частини в Державі.

Ковалевський (окт.) докладає постанову комісії по народній освіті, якою визнають за бажане законодавче міркування про заснування в складі центрального управління міністерства народної освіти особливого департаменту по справах нижчої освіти.

Товариш міністра народної освіти Таубе, визнаючи це міркування за бажане й необхідне, нагадує про те, що міністерство півтора роки тому подало в Думу законопроект про загальну реформу міністерства народної освіти з відповідними новими штатами. Питання це, коли Дума визнає наведене міркування за бажане, буде розглянуте на одному з найближчих засідань ради міністрів.

Ковалевський домагається, щоб міркування визнали за бажане й передали його для розробки в комісію по народній освіті.

Дума з цим згодилася.

Комісії законопроект про заведення в Донецькому басейні дослідчої вугольної станції.

Приймають законопроект міністра торгу й промисловости про закриття для приватної золотопромисловости вільних казенних земель.

Суперечки повстають з приводу законопроекта про визначення російським поселенцям участків казенної землі з водою в Голодному степу Самаркандської області.

Капніст 1-й радить, щоб до заселення цих земель допускали тільки особ всієї сословії християнського ісповідання, що пробувають у російському підданстві.

Законопроект приймають із поправкою Капніста 1-го.

Приймають 19 дрібних законопро-

З великої приязні.

II.

В чому-ж правда проф. Погодина?

Правда ця має насаперед два кінці. Одним б'є по супротивниках українського руху, другим по самих українцях. З одного боку проф. Погодин виступає проти всіх тих, хто в про-світніх заходах на українському грун-

ті дошукуються „намоли“, і ладен вітати заходи української й білоруської інтелігенції коло популярної народної преси та белегристичного письменства. З другого—він боїться, щоб національна інтелігенція не одгородила себе „отъ общенароднаго стѣны національнаго шовинизма“, щоб вона не сіяла часом „не здоровое сѣмя украинской проповѣди, но посѣвы плевелъ, которые, взойдя, отравятъ народную душу чувствами вражды и зависти“. З одного боку він показує неможливість українського сепаратизму, з другого—і самим українцям проказує: сунься, друже, на дно і не трать сили на роботу над своєю культурою. Для нас не цікавий тепер той кінець двудіючої правди д. Погодина, що ним він бє по наших супротивниках, тимто розглянемо тільки той її лок, що в наш бік обернутий.

Для політичного сепаратизму, каже проф. Погодин, нема в українській дійсності ніяких підстав: для цього ще не досить великого гурту людей, а треба, щоб селянство перенялось новими лозунгами, щоб захопилось боротьбою за такі національні потреби, як от народна школа, суд і всі інші громадські установи, щоб воно свідомо йшло до нової політичної організації. Цього,—заспокоює проф. Погодин,—не може бути: „изъ-за отсутствия національной школы, изъ-за цензурныхъ придирокъ къ малорусскому печатю“ не можуть народні маси організовуватись у військові загони, щоб збройною рукою боронити свого права. Так само стоїть справа і з міщанськими класами—дрбнопромисловим, ремісничким, торговим, то-що,—тими класами, що стоять на чолі всякого національного відродження й дають йому кінець-кінцем перемогу. На думку д. Погодина, такого національно-свідомого міщанства в українстві нема і не може бути, принаймні автор не бачить ніяких причин для його народження. Торговий люд, промисловці й ремісники не мають од того ніякої недогоди, що між собою розмовляють мовою російською, а не українською. Тим більше, що українська мова, як мова все-таки вигадана (буквально: „языкъ сдѣланный“) для них так само не своя або так само своя, як і російська, і заговорити нею наперекір вищим класам—на це „міщанин“ не зваяжить вже з самої своєї похлибивої вдачі. Отже вся надія на інтелігенцію.

Але й з нею справа не краща,—і тут проф. Погодин ладен позичити навіть песимистичних ноток од української преси, тієї самої преси, що ніби-то має на своїй палітрі самі рожеві фарби, коли заходить мова про національні придбання українства.

Інтелігенція в сфері розумового життя так щільно зрослася з загально-російськими умовами, що повинна вже „нагинатись“, коли-б схотілось їй увійти в „низенькі сінци провінціального українського письменства, такого монотонного й одноманітного настроюми й темами“. А пригнувшись можна раз, можна вдруге, але не до віку нагинатись. І от коли скорити українця на „широкий простір вселюдської культури“, то він мимоволі візьметься до російської книги, ріднішої йому духом, ніж українська. Одно слово—українська інтелігенція „и говоритъ, и будетъ говорить по-русски“. До того-ж більшість російських політичних кругів навіть з Державної Думи, не кажучи вже про Раду, раз-у-раз стоять на „російській мові на всьхъ стадіяхъ преподаванія въ школахъ Малороссіи і станеть боротьба за то, що украинская печать называетъ „руссификаціей“. Це через те, що чорноморський басейн занадто коштовна річ для Росії, і з усієї сили змагатиметься вона проти всього, що могло-б захитати її тут становище.

Отже „сунься, друже, на дно“—промовляє нам правду в вічі приятельськими устами проф. Погодин. Ніяких надій, жадного просвітку, все темно кругом нас і чорно попереду: облич марну надію... І коли б на цьому й закінчив був проф. Погодин, його картина була б принаймні одноцільною, без жадних дисонансів: самі чорні й темні тони і більш вічного. Але „идейный другъ тѣхъ дѣятелей, которые стремятся пробудить въ темной малороссийской массѣ уваженіе къ своему родному языку и сознание своего національнаго „я“—не схотів нас до краю добивати. І кінчає він... ось як він кінчає:

Украинское движеніе представляетъ, помимо уже разсмотрѣнныхъ отношеній, здоровое стремленіе къ свободной жизни, къ созданію граждански сознательной личности. Въ этомъ смыслѣ оно проявляетъ тенденцію, которая заслуживаетъ самого горячаго сочувствія.

Стиснувши нам отак по-приятельському руку, проф. Погодин обертається ще з порадою до уряду:

Если наше правительство хочеть бороться съ этимъ (симпатичнымъ д. Погодину) движеніемъ, оно должно прибѣгнуть не къ новымъ мѣрамъ преслѣдованія, уже обнаружившимъ свое безсиліе, но къ привлеченію русскаго общества къ соавтормой (з ким?) созидательной работѣ на благо всей Россіи. Только на общей работѣ крѣпко сближаются люди.

Амінь... Тоб-то—щоб боротися з українством, розвяжіть нам руки і ми цими приятельськими руками краще за вас упоремося з тим здоровим і симпатичним і користним для всього світа хоч і цілком безнадійним українським рухом—„на благо всей Россіи“. Я не знаю, чи ця „правду“ хотіли вимовити приятельські уста проф. Погодина, але це вони вимовили... З великої приязні, sine ira et studio, проф. Погодин скінчив тим самим, чим і д. Струве cum ira et studio. Правда, коли той писав „коректно“, то цей пи-

ше ще коректніше; опріче сплутуття та вболівання, нічого він до нас не має... Як що ж прохопився зненацька гіркою правдою й ладен стати до послуг у боротьбі з українством, то це, насамперед, тільки з великої до нас приязні, а друге—як зараз побачимо, не сам він і винен, а якась вища, од його незалежна сила.

Сергій Єфремов.

Український учитель і матерня мова в початковій школі.

Український учитель є й буде найупертіший в питаннях національної освіти і в вимогах національного навчання в народних школах на Україні. І це так природно для нього, тому, що він одержує свої переконання не з теоретичних міркувань, а з щоденного досвіду, живих здобутків од впливу російської школи на освіту і грамотність українського народу.

Народний учитель на Україні з перших уроків попадає в зачароване коло національного питання. Кожний день його праця в школі привносить нові й нові стверження тому, що навчання на чужій мові тільки калічить дітей, перекручує психіку їх; що склад його праці в школі не відповідає природі української дитини і що він іде проти вимог цієї природи, чому нема виправдування в справжніх цілях народної освіти. Не може не розуміти того, що він піднімає свою руку на національне придбання українського народу, свого народу! З перших днів повинен він змагатися з своєю совістю, з своїм розумом і досвідом.

І нормально, що не може він зоставатись в такій школі бездушним манекеном, глухим і сліпим вивопнителем діркулярів і наказів. Не може бути пасивним до лементу пошарпаної душі української дитини.

Тому кожний свідомий член учительської корпорації стає в арьергард (?) оборонців національної школи. І коли для російського учителя питання про національне виховання має значіння природного засобу до збільшення своїх культурних здобутків, то для українського учителя—це питання національного існування, життя акційного життя його народу. Обернутись до нього спином або поставитись до нього байдухе він не може через те, що освіта народу на рідній мові є перший етап до оживлення цілого організму, не може, бо сам він входить частиною в це ціле і його життя й праця міцно звязані з життям всього народу.

Педагогіка здавна признавала навчання в школі тільки на матерній мові. Потім же під впливом політичних течій підняла війну проти рідної мови і утворилась теорія необхідності навчання загально-державною мовою або мовою пануючої нації. З цього часу почались утиски матерньої мови по школах у підвладних націй. Проти такого прихусу багато писали видатні педагоги-філософи всіх часів, як Монтень, Лок, Русо, Песталоці, Фребель, Ушинський, Л. Толстой й ині.

В своїх педагогічних творах вони вимагали навчання тільки на рідній дитині мові, і тільки таку освіту визнавали за корисну. І це природне право кожної нації не повинно і не може бути знищеним без шкоди для духовної творчости народу.

В Росії питання про мову навчання в початкових школах має величезне значіння. Тут на так званій державній мові говорить менше 50 проц. всього населення. Решта складається з маси всяких національностей. Тому змагання завести в школі одну загальну мову, котра замінила б всім нердержавним народностям рідну мову буде таким же безглуздом, як безглузде є змагання асиміляційною політикою зтерти національні прикмети народів, що складають державу. Ні один педагог не заражений суто-патріотичною ідеологією не згодиться бути спільником з виконавцями того заміру.

Наші вимоги навчання на рідній мові зовсім не виключають вивчення державної мови в школі. Коли б ми негативно поставились до вивчення її нашими дітьми, то свідомо позбавили б нормального засобу до спільного культурного життя з своїми сусідами. Знання державної мови вимагає од нас політичне й соціальне життя країни. І не тільки тому, що вимагає цього державний лад, ні—воно вільно виникає з самого життя. Ми бачимо, що в країнах, де нема і натяку на примусовість навчання (Америка), все ж нації, котрі входять в склад держави, обовязково вимагають вивчення державної мови в школах. Український учитель не підє проти життя, але перш за все вимагає для дітей свого народу школи на матерній мові. І вважає цілком справедливим підтримати цим духовну міць свого народу і захистити його од винародовлення. Змагання шовинистів-патріотів розминаються з загально людськими ідеалами. Знищуючи права матерньої мови в школі, вони ідуть проти природи.

Рідна мова це не просте приймання звуків. Це образи й ідеї, котрими дитина думає. Це духовний орган її, одержаний в спадщину од рідного їй народу. Вучучи її, дитина не вучує окремих зєднань звуків, вона втілює їх, переживаючи все, що звязано з словами рідної мови, що вкладено в них її народом. Розуміння слів: зло, добро, ворог, друг, любов, правда, воля і т. инш. реалізувались згідно з розумінням її народу. І всі їх значіння переплелись найтоншими нитками психічного життя з дійсним життям її особи, семьї її, її нації. Кожне таке слово в чужій мові для нашої

...яся не шкідити вибравий при по-
точці українських голосів єдиний моск-
вофільський посол,—це дає повне пра-
во серед теперішніх галицьких відно-
син говорити про побіду українців.

М. Лозинський.

З великої приязні.

III.

„Не сомніваюсь, що і эти мои строки вызовут негодование и завлекут на меня град упреков и укориженных эпитетов“—таким прокуванням або, краще, „отводом“ попередив проф. Погодин свою гірку правду, яку він наважився сказати по-приятельському нам у вічі. Пророкував він так, маючи певне на увазі ту нашу „нїкаторую культурную незрїлость“, про яку я вже згадував на початку цих заміток. Я думаю трохи инакше: думаю, що ні великого гніву, ні тим паче граду докорів та епітетів його слова мабуть не викличуть: вони того просто не варті. А не варті насамперед через те, що зайadlo старі це речі і ввесь який був, гнів та докори давно вже витрачено на попередників проф. Погодина: адже до всього звикає людина й однакові речі кїнець-кінцем перестають навіть дратувати. Тим більше, що ті самі думки у д-їя Струве, напр., висловлено далеко виразніше і вимовніше й через те більшу проти себе реакцію збуджують. І за дозволом проф. Погодина, не гнів і не докори повстають у мене од його пумок, а саме здивування та, коли хочете, нудьга. Здивування й нудьга од того, що як таки не надокучить людям вічно товкти й иеретирати одне і те саме, одне і те саме без кінця і краю. Адже те, на що призволяє нам з ласки своєї нині проф. Погодин—це таж сама теорія положивчати, що од знаменитої „литератури для домашняго обихода“ у московських слявьянофілів ані трохи за 50 років не посунулась далі й у д-їя Струве прибрала форму „скромнаго областного развитія“, а у проф. Погодина має вигляд популярного письменства для „приобщенія простолюдина при помощи книги, написанной на его родномъ варїчїи (!) къ общечеловѣческому достоянїю культуры“. Далі цим разом проф. Погодин не хоче йти... Якось мені соромно нагадувати ученому слявистові, що кожне письменство має ще й инаші завдання, що вже самим „приобщенієм“ простацтва до культури воно творить нові культурні вартости, дає в зародку можливість розвитку без усяких обмеженнїв. А через те, що соромно говорити трїюми, цю думку попробую сказати чужими словами. „Я стою на противоположной точкѣ зрѣнїя,—писав рік тому один учений автор, критикуючи позицію д-їя Струве:—для меня важно, чтобы каждый изъ людей въ государствѣ могъ совѣмъ свободно дышать, чтобы каждый честный человекъ въ великой или невеликой Россїи могъ вершить свой свободный трудъ, чтобы каждая народность, отъ малой до великой, могла развивать свой языкъ, свой національный бытъ постольку, поскольку ей самой это надо и поскольку она сама не поставитъ себя преградъ, диктуемых... всею сложностью современной соединяющей людей культуры“. Єдино для відомости читача додаю, що під статтею, з якої взято ці слова, стоїть підпис—„Проф. А. Л. Погодинъ“...*).

Рік тому, як бачимо, проф. Погодин стояв ще „на супротивній позиції“: тоді було йому важно, щоб кожна національність розвивалась стільки, скільки їй треба, і доходила в своєму розвитку до меж, які сама собі ставить. Цього року проф. Погодинові це вже не важно. Так не важно, що українській нації він жадного не лишає вже просвітку, жадної не кидає надії на розвиток. Так не важно, що працю української інтелігенції коло свого письменства він уважає „нагианнїям“ у низеньких сінцях „провінціальной украинской литературы, столь монотонной по настроенїю, столь однообразной по своимъ темамъ“ („Б. В.“ за 15 іуня). Так не важно, що йому не дивно, коли „полякъ стремится не пускать въ свое общество чиновника-обрусителя“ і дивно, коли це зробити українець, а тим паче заговорити про „переливання живої крові з нашого національного організму до чужого“... Отой епітет „чужий“ дуже коле широко-ліберального професора й він злегенька, sine ira, обурюється: „воля ваша, признатъ въ малороссѣ, бѣлоруссѣ чужого я не могу такъ же, какъ въ архангельскомъ крестьяннѣ, хотя географически они, пожалуй, всѣ одинаково для меня чужие“. Для сьогорішнього проф. Погодина нація, батче, тільки географично одрізняється од другої,—решта ж „срунда“, як мовляв би славетній Акила Акилович. А головна річ—все проф. Погодин „опасається“, усього боїться, все „пужається“, як не менш славетна Малань Іванна у Гл. Успенського. Боїться як-раз того, в чому торік бачив єдину запоруку рятунку для Росії. „Рухнетъ она,—писав він у цитованій вже статті,—если не создадутся эти скрѣпы въ свободномъ развитїи національностей, если не будетъ Россїя мила, какъ мать, всѣмъ народамъ, живущимъ въ ней“. В національній свідомості,—пише він тепер, ставлючи її за одну скобку з шовинизмом,—„я опасаюсь, заключаетъ уже не здоровое сѣмя украинской проповѣди, но посѣвы плевель, которые, взойдя, отравятъ народную душу

* Проф. А. Л. Погодинъ—Соединеніе или разложене?—„Украинская Жизнь“, 1912, III, 8.

... так далеко поступили ми за один тільки рік!

Звівши торішнього проф. Погодина з сьогорішнім, я думаю, можемо здержатися од гніву та докірливих епітетів: торішній і сьогорішній сами один одного обкладають ними краще, ніж міг би це хто инший зробити. А що вони це роблять sine ira і тільки з невеличким studio, саме в міру невеличким, то це може справити тільки втіху теперішньому проф. Погодинові, як ознака доброго тону й „культурної зрїлості“. Од себе ж не багато маю додати, і щоб не псувати ансамблю, теж без усякого гніву.

„Zw-i seelen leben, ach, in meiner Brust“—може сказати про себе проф. Погодин. Одна душа спочуває всім національностям, не виймаючи й найменшої, бажав їм розвитку й по-за ним не бачить иншого шляху до волі й поступу, вихвалює роботу національної інтелігенції, як „по-истинѣ благое дѣло“, і вважає, що українці мають рацію, нарікаючи на російську інтелігенцію. Ця душа писала торік в „Украинской Жизни“. Друга душа теж по-приятельському спочуває і теж бажав розвитку, та вже у одної з найбільших національностей не бачить для його жадних підстав і згорда позирає на „тісні сінці“ „бідного“ українського письменства, боїться національного розвитку, як шовинизму, нарікає на українців за ті нарікання, що сама за справедливе має, йде з порадами до тих, хто бореться з українством, і до своїх думок підпускає невеличке studium,—зовсім таки невеличке, саме в міру, щоб культурної зрїлості не заплямити. Ця друга душа подалася до „Биржевыхъ Вѣдом.“ і тут оповідає про свої „личныя бѣды“ з тими некультурними українцями. Ах, дві душі у проф. Погодина, але вони чудово зжилися, тепло їм разом і нудно було б їм, як би їх розлучити,—так нудно, що обидві в один голос проказують: „а я все-таки считаю себя идейнымъ другомъ тѣхъ дѣятелей, которые стремятся пробудить въ темной малороссійской массѣ („дарма праця“—нишком вставляє тут друга душа) уваженіє къ своему родному языку („сдѣланному“—додає знов же вона) і сознание своего національного „я“ („ох, опасаюсь“—тривожно шено че та-ж таки друга душа).

Не журіться, читачу: це з великої приязні. І не згадуйте отого—избави Бог и насъ отъ этакихъ друзей“: це-ж буде гнів та докори і „крайняя нетерпимость“, і „нїкаторая культурная незрїлость“. Ну, а достигий аж до двох душ приятель нашого народу над усе ставить коректність і коли домішує до статті трохи studium, то зовсім не багато: так тільки—для духу, мовляв...

Сергій Єфремов.

З газет та журналів.

** Польська галицька преса не може заховати свого жалю з приводу блискучої перемоги українців на останніх виборах.

„З вихорчої боротьби—пише „Gazeta Wieszogna“—вийшли, на жаль, з побідою русини. Замість дотеперішних 21 мандатів, в додатку поділених на три, ворожі до себе, табори, будуть мати русини в соїмї тридцять кілька посів, приналежних до одної групи, що слухатимуть одної команди, зорганізовані одноцїло в соїмї. Русини збільшили на половину стан свого волюдини коштом нашого. До соїмї входить українська фаланга, входить в побідоносним настрою, в почуття сили, укріпленій переходом і вислідом виборів“.

І „Gazeta Wieszogna“ зачинає тепер ганьбити вшехполяків, як виновників такого вислїду виборів. В старім соїмї можна було по думці „Gaz. Wiesz.“ скоріше упоратися з 20 русинами, як тепер з 32. За втрату польських мандатів та за українську побіду, винув „Gazeta Wieszogna“ вшехполяків, котрі розбили соїм і спричинили нові вибори.

Очевидно, що вшехполяки звалюють всю вину на польських демократів, а головню на бувшого намісника Бобжинського, котрий вже чотирі роки наперед „працював в тім напрямі, щоб українці добули 31 мандатів“. Вшехполяки не можуть переболіти утрати Ценського і Скарбка.

„Wiek Nowy“ пише: „Українці зрости о 10 мандатів, будуть мати в найблизшій соїмї 31 посів. Відобрали мандати в подільських обшарників. Де-не-де побідила ще „виборча ковбаса“, але взагалі цей засіб ардаві. Ще така одна кампанія, і українці заберуть всі сільські мандати з сїднїої Галичини. Це заслуґа вшехполяків, котрі стоять дуба, а би не допустити до законного обезпечення польських мандатів з меншої посїлости“.

„Wiek Nowy“ обчислює, що в попереднім соїмї на 74 посли з сел, 43 було за виборчою реформою, а тепер буде за виборчою реформою 51 посол, отже на 8 більше.

Державна Рада.

Засідання 20 іуня.

За председателя—Акімов. Рада приступила до загальних міркувань по проектові державного роспису 1913 року.

Докладчик фінансової комісії Шітов по проектові міністерства фінансів державного роспису 1913 року пояснив, що комісія Ради збільшила прибутки на 27.700.000 карб. Звичайні прибутки комісія підрахувала в сумі 3.240 мил. карб. Треба думати, що підрахована сума прибутків справдиться, коли взяти на увагу, що протягом 4-х місяців прибутки в 1913 році перевищили прибутки 1912 року на 88 мил. карб.; лишається добрати протягом останніх восьми місяців тільки 8